

Po przerwie, o godz. 11.00, wznowiono obrady. Drugiej sesji przedpołudniowej przewodniczył prof. Paul Mattei z Uniwersytetu w Lyonie Université Lumière-Lyon II). W czasie tej części konferencji wygłoszono dwie prelekcje: 1) Alessandro Capone (Università del Salento): *Scomposizione e composizione dei „Tractatus in psalmos” di Gerolamo*; 2) Elena Orlandi (Université de Bologne): *Aspetti della rielaborazione delle omelie origeniane sui Salmi (Cod. Mon. Graec. 314) nei „Tractatus in Psalmos” di Gerolamo*. Po ostatnim wykładzie miała miejsce dyskusja, która zakończyła obrady przedpołudniowe.

Po przerwie obiadowej obrady wznowiono o godz. 13.30. Pierwszą sesję popołudniową poprowadził prof. Benedetto Clausi z Università della Calabria. W czasie tej sesji wygłoszono cztery referaty: 1) Aline Canellis (Université Jean Monnet Saint-Étienne): *Saint Jérôme et l'exégèse du Psaume 89 (Epist. 140 à Cyprien, Tractatus et Commentarioli)*; 2) Élie Ayroutlet (Université Catholique de Lyon): „*Ego dixi: dii estis*”, „ἐγὼ εἶπα: Θεοὶ ἐστε”. *Exégèses théologiques croisées de Jérôme et Maxime le Confesseur sur un verset du Ps 82 (81)*; 3) Giulio Malvasi (Università degli Studi di Padova): *Giobbe nell'esegesi anti-pelagiana di Girolamo*; 4) Benoît Jeanjean (Université de Bretagne Occidentale): *Saint Jérôme face au péché d'après son exégèse de Jb 14, 4-5, Ps 50, 7 et Ps 42, 2*. Po czwartej prelekcji miała miejsce dyskusja, po której – podobnie jak – poprzednio – dokonano krótkiego podsumowania tej sesji.

Po półgodzinnej przerwie, o godz. 16.15, wznowiono obrady. Ostatniej sesji konferencji przewodniczył prof. Benoît Jeanjean z Université de Bretagne Occidentale. W czasie jej trwania zostały wygłoszone cztery prelekcje: 1) Francesco Pieri (Università Emilia Romagna: Università degli Studi di Bologna): *Jérôme dans l'histoire de l'interprétation de Paul. Un état des lieux*; 2) Paul Mattei (Université Lumière-Lyon II): *Jérôme exégète de Paul dans les questions relatives à la grace*; 3) Benedetto Clausi (Université de Calabre): *Il cristiano perfetto: evoluzione di un paradigma evangelico nell'esegesi geronimiana della parabola del giovane ricco*; 4) Roberta Franchi (Université de Waterloo, ON, Canada): *“Va”, vendi quello che hai e dàlo ai poveri”: l'esegesi geronimiana tra teologia e prassi*. Podobnie jak poprzednio, sesję tę zakończyła dyskusja, po której dokonano podsumowania obrad.

W czasie konferencji w sumie zaplanowano 23 odczyty, jednak faktycznie wygłoszono 21 referatów dotyczących różnych aspektów egzegezy św. Hieronima. Prelekcje wygłoszili uczeni z sześciu państw: Francji (11 osób), Włoch (6 osób), Belgii (1 osoba), Chorwacji (1 osoba), Kanady (1 osoba) i Niemiec (1 osoba).

ks. Piotr Szczur – Lublin, KUL

6. XIII SPOTKANIE OKRĄGŁEGO STOŁU TOWARZYSTWA STUDIÓW SYRIACKICH (Paryż, 13 XI 2015)

W dniu 13 XI 2015 r. spotkali się w Paryżu w Instytucie protestanckim Teologii na (Institut Protestant de Théologie, 81 Boulevard Arago, Paris) członkowie i sympatycy Societé d'Études Syriaques na 13 Table Ronde. Tematem obrad były **kontrowersje teologiczne i ich reperkusje w świecie używającym języka aramejskiego**

(*Les controverses religieuses en syriaque*). Tegoroczne Table Ronde przygotowała Muriel Debié (Laboratoire d'Études sur les Monothéismes – École Pratique des Hautes Études) i Flavia Ruani (Université de Gand). Nie zabrakło Alanina Desreumaux i Françoise Briquel-Chatonnet.

Sesję przedpołudniową rozpoczął Alberto Camplani (La Sapienza, Rzym) prezentując pierwsze heterodoksyjne ruchy, jakie pojawiły się w kręgu języka aramejskiego. Ich początki są związane z różnymi ruchami gnostyckimi rozwijającymi się na pograniczu imperiów. Profesor Camplani zwrócił uwagę szczególnie na dwuznaczność tekstów, które z jednej strony – pisane specyficznym językiem – są podatne na różne interpretacje, z drugiej strony – wobec nieokreślonej jeszcze precyzyjnie ortodoksji – często poruszają się na granicy prawowierności i herezji. Jego wykład uzupełniła Flavia Ruani charakteryzując kontrowersję związaną z rozprzestrzenianiem się manicheizmu na terenie Syrii. W tekstach wprost ukazujących doktrynę Maniego i jego uczniów, a które znamy przede wszystkim z polemiki prowadzonej przez chrześcijańskich autorów, widać różnice dogmatyczne, natomiast w warstwie wezwań ascetycznych wiele wskazań manichejskich dotyczących postu, rygorystycznie ujętego wezwania do bezżenności, miało swoje odpowiedniki w ortodoksyjnym chrześcijaństwie. Nestor uczonych zajmujących się chrześcijańskim dziedzictwem języka aramejskiego, *malfono –d- malfone*, Sebastian Brock (Oxford) zaprezentował istotne determinanty dyskusji chryzologicznej V w. w teologii syryjskiej. Choć w jego wystąpieniu nie pojawiły się jakieś nowe elementy na uwagę zasługuje ukazanie sporu poprzez pryzmat przekazów pisarzy tworzących w języku aramejskim, których perspektywa była inna niż greckojęzycznych. Kolejni prelegenci ukazali pewne szczególne aspekty tej kontrowersji: Yonatan Moss (Uniwersytet Hebrajski, Jerozolima) kwestię dyskusji o niezniszczalności ciała Chrystusa, czyli spór o aftartodoketyzm i jego reperkusje w niektórych kościołach narodowych, a Maria Cobterno (Uniwersytet w Gandawie) zagadnienie rozpowszechniania monoenergetyzmu i monoteletyzmu w środowisku syryjskim. Po południu Florence Julien (Le Centre National de la Recherche Scientifique, Paris) ukazała podziały jakie miały miejsce we wspólnotach chrześcijańskich w Persji, a które dokonały się w epoce kontrowersji chryzologicznych. Zwróciła uwagę na powiązanie pomiędzy zmianami politycznymi na tym terenie a zanikaniem czy rozkwitem kolejnych Kościołów, co było nie tylko wynikiem działań władz (np. poparcia), ale także przemieszczaniem się ludności.

Kolejne wystąpienia dotyczyły innych polemik, jakie toczyły się na tym terenie. I tak wykład Ryszarda Payne (Uniwersytet w Chicago) dotyczył polemiki z zoroastrianami w aspekcie ciekawego przejawu akomodacji związanych z przejmowaniem przez elity chrześcijańskie zoroastriańskiego prawa małżeńskiego i zasad dziedziczenia. Adam Beck (Uniwersytet w Nowym Jorku) poruszył zagadnienie relacji z judaizmem wskazując, że formalna polemika i konflikt nie zawsze znajdują odzwierciedlenie w pismach, w których obecne są wzajemne zapożyczenia. Przykładem są stosowane techniki egzegetyczne, odwoływanie się do tej samej symboliki i – pomimo zakazów wzajemnych kontaktów – świetna znajomość zwyczajów obu stron. Dodatkowym elementem potwierdzającym tą tezę jest fakt, udokumentowany do XIII w., powtarzających się ze strony chrześcijańskiej zakazów uczestniczenia przez wiernych, w tym biskupów, w świętach żydowskich.

Barbara Roggema (King's College, Londyn) opisała pierwsze polemiki z muzułmanami wskazując na ich specyficzny charakter, gdyż oficjalna krytyka Mahometa

czy Koranu w ogóle nie wchodziła w grę, gdyż w kalifacie groziła za to kara śmierci. Ostatni wykład dotyczył relacji wspólnot syryjskich z krzyżowcami (Herman Teule, Radboud University, Nijmegen). Autor wskazał na fakt, że mimo powszechnie przyjmowanego w literaturze bliskiego ich współdziałania, to jednak w praktyce relacje te były dość zróżnicowane w zależności od nastawienia konkretnej wspólnoty, a nawet bywało tak, że w ramach jednej wspólnoty obecnej na tym samym terenie, występowały znaczne różnice. Dużą rolę odegrała w tym ignorancja krzyżowców zarówno co do istoty sporów teologicznych, jak i co do historii Kościołów orientalnych.

W podsumowaniu Muriel Debié zauważyła, że polemika w świecie syryjskim nie była wyłącznie powielaniem treści sporów greckich i przenoszeniem na grunt języka aramejskiego zagadnień z teologii bizantyńskiej. Teologowie syryjscy odcisnęli własne piętno na wszystkich kwestiach kościelnych, a nawet przy sporządzaniu florilegiów wypowiedzi innych autorów, dokonywali w nich istotnych zmian. Podkreśliła, że warto zwrócić uwagę na szczególne wyczucie polemistów na to, co łączy wszystkich chrześcijan. Debié wyraziła też ubolewanie z tego powodu, iż do tej pory wiele interesujących tekstów jest nadal niewydanych.

W listopadzie wystąpienia z omawianego spotkania ukażą się drukiem i zostaną zaprezentowane podczas kolejnego table ronde.

ks. Jan Żelazny – Kraków, UPJPII

7. III OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA BIZANTYNISTYCZNA Z CYKLU WYBRANE ASPEKTY KULTURY BIZANTYŃSKIEJ, PT. „DOKTRYNY GEOPOLITYCZNE I IDEOLOGIE WŁADZY W CESARSTWIE BIZANTYŃSKIM ORAZ ICH ODDZIAŁYWANIE NA BAŁKANY” (Lublin, 26-27 XI 2015)

W czwartek 26 XI 2015 r. o godzinie 9:15 rozpoczęła się **trzecia już konferencja bizantynistyczna w Kaplicy Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim**. Organizatorami tego wydarzenia były następujące podmioty: Muzeum Lubelskie w Lublinie, Katedra Historii Kościoła w Starożytności i Średniowieczu KUL oraz Katedra Historii Starożytnej i Bizantyńskiej KUL.

W programie konferencji znalazło się 20 nazwisk badaczy historii Bizancjum, reprezentujących 9 ośrodków krajowych i 2 zagraniczne. Statystycznie udział poszczególnych instytucji przedstawiał się następująco: 1) Uniwersytet Łódzki (UŁ) = 8 osób (40%), 2) Uniwersytet Jagielloński (UJ) = 2 osoby (10%), 3) Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (UP) = 2 osoby (10%), 4) Instytut Historii Bułgarskiej Akademii Nauk (IH BAN) = 1 osoba (5%), 5) Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (KUL) = 1 osoba (5%), 6) Ukraiński Katolicki Uniwersytet we Lwowie (UKU) = 1 osoba (5%), 7) Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) = 1 osoba (5%), 8) Uniwersytet Jana Kochanowskiego. Filia w Piotrkowie Trybunalskim (UJK FPT) = 1 osoba (5%), 9) Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW) = 1 osoba (5%), 10) Uniwersytet Warszawski (UW) = 1 osoba (5%), 11) Uniwersytet Zielonogórski (UZ) = 1 osoba (5%).